

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ЗВІТ

Комітету НААУ з питань
кримінального права та процесу

за 2024 рік

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОМІТЕТ

Комітет з питань кримінального права та процесу є постійно діючим колегіальним дорадчим органом, утвореним при Національній асоціації адвокатів України відповідно до розпорядження Голови Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України від 28 серпня 2019 року 2019 року №107.

Метою створення Комітету є: надання практичної правової допомоги адвокатам під час здійснення ними захисту у кримінальному провадженні та представництві інтересів потерпілого.

Основними завданнями Комітету є:

- своєчасне інформування адвокатів про нові тенденції у роботі судових і правоохоронних органів;
- своєчасне інформування адвокатів про законодавчі ініціативи у кримінальному праві та процесі;
- своєчасне інформування адвокатів про нормотворчість правоохоронних органів;
- створення дискусійного майданчика для обговорення практичних аспектів діяльності адвоката у захисті клієнтів у кримінальному провадженні та представництві інтересів потерпілих;
- збір та аналіз нагальних проблем адвокатів, що виникають у їхній діяльності під час захисту у кримінальному провадженні та представництві інтересів потерпілих;
- ініціювання перед компетентними органами вирішення питань, що ускладнюють або унеможливають здійснення адвокатами належного захисту у кримінальному провадженні або представництві інтересів потерпілих;
- ініціювання перед компетентними органами питань, направлених на удосконалення роботи адвоката під час захисту у кримінальному провадженні або представництві інтересів потерпілих;
- формування узагальнень практичної діяльності правоохоронних, судових органів та окремих адвокатів за напрямками кримінального права та процесу;
- розроблення законодавчих і нормативно-правових актів з питань кримінального права та процесу;
- розроблення методичних рекомендацій і практичних порад адвокатам під час здійснення ними захисту у кримінальному провадженні або представництві інтересів потерпілих;
- надання допомоги ВША НААУ у визначенні тематичних напрямів підвищення кваліфікації адвокатів у галузі кримінального права та процесу;
- надання допомоги НААУ в організації та проведенні круглих столів і форумів з тематики кримінального права та процесу;
- участь у круглих столах та форумах, що проводяться судовими та правоохоронними органами, а також іншими організаціями на теми кримінального права та процесу.

2. СКЛАД КОМІТЕТУ

станом на 31.12.2024

Голова Комітету

Моїсєєва Анжеліка Анатоліївна

Заступники голови Комітету

Бауман Юрій Тіберійович

Горох Олексій Петрович

Члени Ради Комітету:

Гловюк Ірина Василівна

Гончаров Михайло Сергійович

Дзіковський Максим Романович

Дьомін Денис Сергійович

Карелов Костянтин Юрійович

Коваль Богдан Вікторович

Кравченко Антон Валерійович

Кудрявцев Олександр Владиславович

Легких Кирило Вікторович

Мацко Володимир Володимирович

Мірошник Олександр Миколайович

Нерсесян Армен Сабірович

3. ПРОВЕДЕНІ ЗАСІДАННЯ КОМІТЕТУ ПРОТЯГОМ 2024 РОКУ

Протягом 2024 року за інформацією про злочини проти адвокатів було відкрито 100 кримінальних проваджень. Утім жодне не було передане до суду з обвинувальним актом, жодній особі не було оголошено про підозру. І це може свідчити про негласний саботаж з боку органів прокуратури та досудового розслідування.

4. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ

Протягом 2024 року за інформацією про злочини проти адвокатів було відкрито 100 кримінальних проваджень. Утім жодне не було передане до суду з обвинувальним актом, жодній особі не було оголошено про підозру. І це може свідчити про негласний саботаж з боку органів прокуратури та досудового розслідування.

16 січня такого висновку дійшли у Комітеті за підсумками аналізу Єдиного звіту Офісу Генпрокурора про кримінальні правопорушення за січень – грудень 2024 року.

Нагадаємо, розділ XVIII «Кримінальні правопорушення проти правосуддя» Кримінального кодексу України містить чотири склади злочинів, об'єкт яких пов'язаний з адвокатською діяльністю.

«Потерпілими в даних випадках стають адвокати, які є фахівцями в галузі права, тож оформлюють заяви про кримінальні правопорушення та фіксують докази належним чином, – звертає увагу голова Комітету Анжеліка Моїсєєва. – Але навіть попри звернення органів адвокатського самоврядування до прокуратур всіх рівнів, органи досудового розслідування фактично уникають розслідування кримінальних правопорушень, вчинених проти процесуальних опонентів».

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/qqudn>

Основним критерієм злочинності діяння колабораціонізму має бути добровільність згоди на співпрацю з агресором. І, щоб забезпечити справедливе правосуддя для людей з ТОТ, окрім примусу, законодавець має запровадити заходи заохочення.

Про проблеми кваліфікації колабораційної діяльності в ефірі спецпроєкту «Цифрова держава» на телеканалі Ukraine World News говорив член Комітету **Олександр Мірошник**.

Він звернув увагу на широке коло кваліфікуючих ознак цього злочину, але основним критерієм, на його думку, має слугувати добровільність дій. «Є маса випадків, коли люди, наші підзахисні, підпадали під ознаку цього злочину тільки за те, що, наприклад, когось там пригостили з окупантів під час окупації харчовими продуктами або іншими засобами, – пояснив адвокат. – Це також є юридичною ознакою злочину». Але, на думку О. Мірошника, таких людей слід відрізняти від тих, хто дійсно заслуговує на покарання, хто добровільно пішов на співпрацю з ворогом, наприклад, почав поставляти харчові продукти, паливо.

Олександр Мірошник зауважив: якщо людину змусили отримати паспорт держави-агресора, то вона злочину не вчиняла. «Таких людей на окупованих територіях сотні, тисячі. Це вже ні для кого не секрет, – переконаний він. – І, можливо, в цьому випадку законодавець, окрім заходів примусу, має запровадити ще заходи заохочення, як людину заохотити відмовитися від громадянства країни-агресора».

«Держава виконує не тільки примусову функцію шляхом запровадження кримінальної відповідальності за ті чи інші діяння, а ще і заохочувальні функції. Давайте над цим подумемо», – запропонував адвокат.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/rjlu>

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Зважаючи на положення Конституції України і практики ЄСПЛ, для обмежень у виплаті пенсії має бути процедура оскарження рішення. У такий спосіб забезпечується баланс між правом власності особи та інтересами суспільства.

На прохання голови Комітету ВР з питань правоохоронної діяльності Сергія Іонушаса **18 січня** у Національній асоціації адвокатів України проаналізували проекти законів:

- [№10355](#) від 18.12.2023 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей виплати пенсій особам, які вчинили кримінальне правопорушення проти основ національної безпеки, громадської безпеки, миру, безпеки людства, міжнародного правопорядку»;
- [№10356](#) від 18.12.2023 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо осіб, які підозрюються, обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення».

У Комітеті зауважили, що ці пропозиції спрямовані на скасування або звуження прав особи на соціальний захист, закріплений ст. 46 Конституції України. Водночас відповідно до ст. 22 Конституції права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

А згідно з рішенням Конституційного Суду України від 28.04.2009 №9-рп/2009 невиконання державою своїх соціальних зобов'язань щодо окремої категорії осіб призводить до порушення принципів соціальної, правової держави, ставить громадян у нерівні умови, підриває принцип довіри особи до держави.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/qqugg>

Аби захистити бізнес від зловживань правоохоронців під час обшуків, Уряд хоче долучити до кримінального процесу інститут бізнес-омбудсмена. Але можливість практичної реалізації цього благого наміру викликає великі сумніви.

У Комітеті загалом схвально оцінили проект Закону [№10440 від 29.01.2024](#) «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України». Документ заслуговує на підтримку, втім окремі його положення потребують доопрацювання.

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Проектом, зокрема, пропонується, аби такі слідчі дії, як обшук володіння та тимчасовий доступ до речей і документів (ст. ст. 165, 236 КПК), якщо вони проводяться стосовно суб'єкта підприємницької діяльності, здійснювалися у присутності представника Ради бізнес-омбудсмена (РБО). Це, за задумом авторів ініціативи, має захистити бізнес від порушень з боку правоохоронців. Слідчий, прокурор повідомлятимуть РБО про такі слідчі дії за 4 години до їх початку. Представник РБО буде користуватися правами і виконувати обов'язки, передбачені цим КПК для представника юридичної особи. Водночас нез'явлення представника РБО не перешкоджатиме виконанню ухвали про дозвіл на обшук або про тимчасовий доступ до речей і документів.

У Комітеті висловили сумніви у можливості реалізації цих норм на практиці, оскільки, за даними офіційного сайту РБО, команда установи складається лише з 32-х фахівців.

Окремо звертається увага на обмежені (порівняно з адвокатами) повноваження представника РБО. А це не може гарантувати дотримання прав суб'єктів господарювання. Сам же факт участі представника Ради жодним чином не зупинить орган досудового розслідування від можливих протиправних дій.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/stdbv>

Міністерство юстиції в рамках приведення законодавства до стандартів ЄС опрацьовує ідею скасування однієї з підстав закриття кримінального провадження, а саме закінчення строку досудового розслідування. У НААУ попереджають про порушення прав підозрюваного.

Відповідні зауваження направлені до міністерства, яке просило НААУ висловити бачення адвокатами таких ініціатив.

Нагадаємо, згідно з чинною редакцією п. 10 ч.1 ст. 284 КПК кримінальне провадження закривається, коли після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 цього Кодексу (крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи).

У НААУ послалися на ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, яка гарантує кожному право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/tqgwb>

Кримінальний процесуальний кодекс гарантує кожному право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом. Пришвидшення розгляду провадження не можна визначати першочерговим завданням судочинства.

У НААУ не підтримали проект Закону [№11039 від 26.02.2024](#) «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо оперативності кримінального провадження з дотримання міжнародних стандартів та принципу верховенства права».

Згідно з чинним КПК судовий розгляд у кримінальному провадженні повинен бути проведений в одному складі суддів.

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Утім у разі неможливості брати участь у судовому засіданні з об'єктивних причин склад суду може бути замінений. У такому випадку, дотримуючись мети реалізації справедливого суду, розгляд кримінального провадження починається спочатку.

Втім, аби підвищити оперативність кримінального провадження, законопроектом пропонується змінити це правило та продовжувати розгляд справи. Докази, що були досліджені під час судового розгляду до заміни судді, на думку авторів законодавчої ініціативи, мають зберігати доказове значення та можуть використовуватися для обґрунтування судових рішень.

Але, на думку НААУ, справедливого розгляду можна досягти лише в тому разі, коли суд безпосередньо має можливість дослідити усі докази, аргументи, доводи, заперечення та пояснення сторін кримінального провадження.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/stdnh>

Через помилки у юридичній техніці, що були допущені під час внесення чергових змін до Кримінального процесуального кодексу, можуть порушуватися права осіб, що тримаються в установах попереднього ув'язнення або виконання покарань.

На це звернули увагу в Комітеті. Там проаналізували Закон [№3604-IX від 23.02.2024](#)

«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи», що набрав чинності 16 березня.

15 квітня про необхідність виправлення допущеної помилки НААУ поінформувала Комітет Верховної Ради з питань правоохоронної діяльності, який був головним під час підготовки проекту цього Закону.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/stgyu>.

Під час формування державної кримінально-правової політики важливо враховувати соціально-психологічні та психофізіологічні особливості жінок. Саме тому встановлення різних видів та розмірів кримінальних покарань не слід уважати дискримінацією за ознакою статі.

У Верховній Раді зареєстрували проект Закону [№11230 від 01.05.2024](#) «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення гарантій захисту прав жінок при визначенні виду і розміру кримінальної відповідальності».

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Документ пропонує, зокрема, доповнити статтю 64 КК нормою, згідно з якою довічне позбавлення волі може бути застосоване до жінок лише при остаточному призначенні цього покарання за сукупністю вироків.

У такому випадку фактично усувається можливість застосування довічного позбавлення волі для жінок, що вчинили злочин, суспільно небезпечним наслідком якого стала загибель людей. На цей аспект звернули увагу в Комітеті НААУ. Серед таких складів злочинів можна навести диверсії, вчинені в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту (ч. 2 ст. 113 КК), терористичний акт (ч. 3 ст. 258), застосування зброї масового знищення (ч. 2 ст. 439), геноцид (ч.1 статті 442).

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/upqmn>

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс уже містить підстави та процедуру оголошення особи, яка є стороною кримінального провадження, у розшук. Додаткове врегулювання оголошення особи у міжнародний розшук не має жодного практичного підґрунтя.

Такого висновку дійшли у Комітеті НААУ за підсумками аналізу проекту Закону від 29.04.2024 [№11223](#) «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження».

Документ містить низку змін, зокрема, статті 281 КПК, що регламентує розшук підозрюваного. Авторами законодавчої ініціативи пропонується доповнити її нормою про те, що якщо існують достатні підстави вважати, що особа виїхала та/або перебуває за межами України, слідчий, прокурор оголошує такого підозрюваного в міжнародний розшук.

У НААУ звернули увагу на те, що поняття «міжнародний розшук» нормативно закріплене в частині 6 статті 193 КПК. Слідчий суддя, суд розглядає клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і може обрати такий запобіжний захід за відсутності підозрюваного, обвинуваченого у разі доведення прокурором наявності підстав, передбачених статтею 177 КПК, а також наявності достатніх підстав вважати, що підозрюваний, обвинувачений виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, та/або оголошений у міжнародний розшук.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/upqnu>

При визначенні міри відповідальності за вчинений злочин суд повинен мати можливість індивідуалізувати покарання. Але це неможливо, якщо санкція статті Кримінального кодексу передбачає адекватні види покарань. Інакше справедливість досягнута не буде.

Комітет НААУ проаналізував проект Закону [№11181 від 16.04.2024](#) «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації/перереєстрації лікарських засобів».

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Законотворчу ініціативу розроблено з метою удосконалення кримінальної відповідальності, встановлення альтернативних видів покарань за істотне порушення законодавства щодо допуску на ринок лікарського засобу та доклінічного вивчення, клінічних випробувань (досліджень) і порушення прав досліджуваного та приведення законодавства України до відповідної міжнародної практики та законодавства Європейського Союзу.

У НААУ загалом схвально оцінили запропоновані зміни. Як позитивні та такі, що заслуговують на підтримку, називаються упорядкування термінології, розмежування процедури допуску лікарського засобу на ринок та процедури проведення клінічних досліджень і відповідно кримінально-караних діянь у цих сферах, а також доповнення статей додатковими альтернативними санкціями у вигляді штрафу.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/upqtq>

У санкції статті 336 Кримінального кодексу, яка сьогодні передбачає лише позбавлення волі від трьох до п'яти років, можуть з'явитися штраф, а також громадські та виправні роботи.

Відповідний проект Закону про встановлення видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, зареєстрований у Верховній Раді за [№11260](#).

Ухиянт не становить небезпеки для суспільства, оточення та окремих людей (саме така небезпека є однією з основних причин ізоляції особи).

Це дозволить зекономити бюджетні, матеріальні та людські ресурси держави, спрямовуючи вивільнені у такий спосіб ресурси, зокрема на забезпечення обороноздатності.

Штрафи та виправні роботи – це додаткові надходження до бюджетів.

У Комітеті, проаналізувавши положення проекту, підтримали таку ініціативу. Зокрема, там звернули увагу, що на практиці переважна більшість призначених покарань – це обмеження волі з іспитовим строком від одного до трьох років. Таке покарання не досягає мети, встановленої ст. 50 КК (кара, виправлення засуджених, запобігання вчиненню нових правопорушень), держава не отримує компенсації за кошти витрачені на досудове розслідування, судове провадження та виконання покарання (за даними Міністерства юстиції, вартість утримання в місці несвободи однієї особи в 2024 році становить 188,6 тис. гривень).

Крім того, виправлення і ресоціалізація особи, у тому числі для проходження надалі військової служби, значно зростає у випадку застосування більш м'якого виду.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/kjfmndn>

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Розглядати адвокатуру як частину системи військової юстиції недоречно. Бо це суперечить основоположним принципам інституту, незалежного від держави.

На це у зауваженнях до проекту Закону [№11306 від 29.05.2024](#) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури» звернув увагу Комітет Національної асоціації адвокатів України з питань кримінального права та процесу.

Документом передбачається внесення змін до низки законів. Зокрема, Закон «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» викладається у новій редакції як Закон «Про Воєнну поліцію України». На думку автора законодавчої ініціативи, пропонувані зміни забезпечать комплексне вирішення питання створення та функціонування Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури. Загалом законопроект подається як частина цілісного підходу до створення повноцінної системи органів Військової юстиції України.

У зв'язку із цим в НААУ нагадали, що військо (у загальній сукупності як ЗСУ, так і інші військові формування) є не тільки оборонним елементом, але й політичним, складовою державного апарату. Адвокатура, хоча і належить до системи правосуддя відповідно до Конституції України, однак за своєю природою є самоврядною професійною організацією, яка залишається незалежною від держави та політичних процесів.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/kksddk>

Законодавча ініціатива з упровадження механізмів звільнення військовослужбовців Збройних Сил від кримінальної відповідальності за вчинення військового кримінального правопорушення заслуговує на підтримку. Водночас вона містить дискусійні положення.

На це звернули увагу в Комітеті НААУ за підсумками аналізу проекту Закону від 06.06.2024 №11322 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби під час дії воєнного стану».

Документом, зокрема, пропонується доповнити статтю 401 КПК умовами, за яких особа, яка вперше вчинила злочин, передбачений ст. 407 (Самовільне залишення військової частини або місця служби) або ст. 408 (Дезертирство) Кримінального кодексу може бути звільнена від кримінальної відповідальності:

1) до закінчення досудового розслідування вона добровільно заявила слідчому чи прокурору про намір повернутися до військової частини або місця служби для продовження проходження військової служби;

2) командир (начальник) військової частини (установи) надав згоду на продовження проходження військової служби такою особою.

Зважаючи на положення ст. 44 Кримінального кодексу, в НААУ вважають, що конструкція норми «особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності» має бути замінена на «особа звільняється від кримінальної відповідальності».

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/zquarg>

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Кримінальний процесуальний кодекс дійсно потребує уточнення компетенції дізнавача, органу дізнання та керівника цього органу. Разом із тим їхні повноваження мають узгоджуватися із формою, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків.

Відповідні зауваження і пропозиції до проекту Закону від 21.06.2024 [№11365](#) «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення дізнання та судового розгляду кримінальних проступків» підготували у Комітеті Національної асоціації адвокатів України з питань кримінального права та процесу.

З 1 липня 2020 року в Україні було запроваджено інститут досудового розслідування кримінальних проступків (дізнання). Але під час практичного застосування відповідних положень законодавчих актів було виявлено низку проблем, пов'язаних із реалізацією повноважень дізнавачів, процесуальних строків та інших процедурних аспектів розслідування проступків у формі дізнання. У зв'язку із цим і був підготовлений згаданий проект.

У НААУ загалом підтримали цю законодавчу ініціативу, водночас зауважили, що окремі положення проекту потребують удосконалення.

Так, наприклад, змінами до КПК пропонується визначити дізнавача, як одного із суб'єктів, що ініціює питання відсторонення особи від посади (доповнення до ст.ст. 155 – 157).

Водночас, за загальними положеннями, відсторонення від посади може бути здійснено лише щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину (ст. 154). У зв'язку із цим нагадаємо, що відповідно до ст. 12 Кримінального кодексу України кримінальні правопорушення поділяються на кримінальні проступки і злочини. Проступком є діяння, за вчинення якого КК передбачене основне покарання у вигляді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/labszz>

Адвокат, який здійснює представництво інтересів юридичної особи, також має вважатися захисником у розумінні статті 45 Кримінального процесуального кодексу.

Відповідне уточнення цієї статті пропонує проект Закону [№11443 від 25.07.2024](#) «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо приведення у відповідність з міжнародними стандартами відповідальності юридичних осіб за вчинення корупційних кримінальних правопорушень».

На думку авторів ініціативи, участь представника юридичної особи у таких провадженнях є обов'язковою.

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Представники повинні користуватися правами та обов'язками осіб, які належать до сторони кримінального провадження з боку захисту. Представником не може бути особа, яка має або мала будь-який процесуальний статус у цьому кримінальному провадженні. Представник має право використовувати засоби захисту, передбачені КПК та іншими законами, з метою забезпечення реалізації законних інтересів юридичної особи.

Пропонується визначити, що одночасно брати участь у досудовому розслідуванні та судовому розгляді можуть не більше п'яти представників юридичної особи.

Представник може бути залучений юридичною особою до участі у кримінальному провадженні з моменту винесення прокурором, слідчим за погодженням з прокурором, постанови про здійснення кримінального провадження щодо застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у спеціальному порядку.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/jwzvkk>

Розумний строк розгляду справ, безумовно, є одним із важливих критеріїв справедливого суду. Втім інструменти забезпечення оперативності кримінального провадження, що пропонуються державою, не повинні обмежувати права громадян.

Комітет НААУ не підтримав проект Закону [№11387 від 28.06.2024](#) «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення поваги до суду та оперативності розгляду кримінального провадження судом».

Метою прийняття закону автори ініціативи називають зменшення проявів неповаги до суду, а також подолання проблеми безпідставних неявок учасників кримінального провадження на судові засідання, що зумовлює порушення розумних строків розгляду справ.

Для її досягнення пропонується переглянути систему стягнень, що застосовуються за неповагу до суду та за невиконання учасниками своїх процесуальних обов'язків, скоротити перелік учасників судового провадження, участь яких у підготовчому судовому засіданні є обов'язковою, та деякі інші заходи.

Також документом передбачена нова норма, згідно з якою неприбуття у підготовче судове засідання потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце засідання, не перешкоджає вирішенню питань, пов'язаних з підготовкою до судового розгляду, крім випадків, коли суд визнає їх участь необхідною для прийняття рішення, передбаченого уч. 3 ст. 314 КПК.

У Комітеті НААУ переконані, що такі зміни призведуть до обмеження прав громадян, які є учасниками кримінального провадження, відтак вони не можуть бути підтримані в запропонованій редакції.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/fcnorn>.

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

В умовах воєнного стану законодавчі пропозиції удосконалити ті або інші суспільні відносини, аби захистити інтереси держави, часто приховують в собі обмеження прав громадян. І такі ініціативи навряд можна підтримувати.

До Верховної Ради внесено проект Закону [№11476](#) «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків».

Автори ініціативи планують унеможливити негативний вплив на процедуру продажу (наприклад, зупинку продажу) з боку колишніх акціонерів, власників істотної участі та/або колишніх бенефіціарних власників, банків, акції яких перейшли у власність держави відповідно до законодавства України (зокрема, йдеться про АТ «СЕНСБАНК»).

У Національній асоціації адвокатів України відзначили, що цим законопроектом фактично у ручному режимі пропонується обмежити право колишніх бенефіціарів та/або акціонерів банку, стосовно якого розпочато і не завершено процедуру продажу пакета акцій відповідно до положень Закону України «Про особливості продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків», захищати свої майнові права у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/pbggno>

Скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора, передбачені частиною першою статті 303 КПК, можуть бути подані особою протягом десяти днів з моменту прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності. Але що робити, коли строк пропущений?

Деталізувати відповідь на це питання спробували у проекті Закону [№11450 від 29.07.2024](#) «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо уточнення порядку отримання та оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого, дізнавача чи прокурора».

Документом, зокрема, пропонується доповнити норму ст. 304 КПК положеннями, згідно з якими у випадку пропуску строку, встановленого для подання скарги, скарга повертається особі, якщо при її поданні особа не порушила питання про поновлення цього строку. Слідчий суддя за наявності відповідної заяви поновлює строк, якщо його було порушено з поважних причин (хвороба, відрядження, стихійне лихо, хвороба близьких родичів тощо), та за наявності відповідного обґрунтування. Підставою для поновлення строків також може бути визнано й об'єктивні причини, внаслідок яких особа не змогла вчасно реалізувати своє право на подання скарги. Одночасно з поданням заяви про поновлення процесуального строку має подаватися скарга, стосовно якої пропущено строк.

На прохання Комітету Верховної Ради з питань правоохоронної діяльності, у Комітеті проаналізували цей законопроект та звернули увагу, що в ньому не вказується порядок подачі заяви на поновлення строків та відповідної скарги.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/ielmaq>

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Проект Закону [№12060 від 24.09.2024](#) «Про внесення змін до статті 219 Кримінального процесуального кодексу України щодо уточнення строків досудового розслідування у кримінальних провадженнях у яких особі не повідомлено про підозру» сприятиме реалізації завдань кримінального провадження.

Відповідного висновку дійшли у Комітеті Національної асоціації адвокатів України з питань кримінального права та процесу за підсумками аналізу законопроекту.

Документом пропонується встановити, що строк досудового розслідування у кримінальних провадженнях, у яких особі не повідомлено про підозру, обчислюється з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. І він не може перевищувати строку давності, визначеного Кримінальним кодексом України для відповідного кримінального правопорушення.

У Комітеті НААУ звернули увагу, що представники адвокатури, судових та правоохоронних органів неодноразово наголошували на необхідності деталізації строків обчислення як у випадку, коли особі пред'явлено підозру, так і в провадженнях, коли особу, яка може підозрюватися у вчиненні кримінального порушення, не встановлено.

Тож у НААУ переконані, що запропоновані доповнення статті 219 КПК матимуть позитивний результат, оскільки буде виключене неоднакове трактування підстав для застосування інституту звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Зміни також перебувають у логічному зв'язку зі статтею 49 Кримінального кодексу, яка визначає підставу для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

У результаті проведеного аналізу НААУ підтримує запропоновані зміни у повному обсязі та вважає, що законопроект №12060 направлений на ефективне врегулювання питань, пов'язаних з реалізацією завдань кримінального провадження.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/aspmot>

До протоколу негласної слідчої (розшукової) дії пропонується вносити відомості про перебіг її проведення та застосовані технічні засоби. Це дасть змогу стороні захисту та суду визначати порушення на стадії досудового розслідування та вживати заходів реагування.

У Комітеті НААУ з питань кримінального права та процесу проаналізували проект Закону [№12065 від 24.09.2024](#) «Про внесення змін до статті 252 Кримінального процесуального кодексу України щодо уточнення положень про фіксацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій».

Такі доповнення врегулюють питання, що виникають під час дослідження доказів на стадії судового розгляду кримінального провадження, та унеможливають у майбутньому спроби співробітників правоохоронних органів щодо незаконного збору та фіксації відомостей, які можуть використовуватися в кримінальному провадженні, відзначили у Комітеті НААУ.

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Також зміни матимуть позитивний результат у контексті забезпечення права на справедливий суд та реалізацію права на захист, оскільки юридична визначеність питання фіксації фактів та обставин, які можуть використовуватися в тих чи інших кримінальних провадженнях правоохоронними органами, дасть змогу стороні захисту та суду визначати процесуальні порушення на стадії досудового розслідування та вживати усі можливі процесуальні заходи реагування.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/ozllpf>

На виконання рішення Конституційного Суду у справі щодо особистого і сімейного життя особи, засудженої до довічного позбавлення волі, механізм надання засудженим короткочасних виїздів за межі виправних та виховних колоній буде вдосконалений.

Мін'юст підготував, а Кабмін вніс до парламенту проект Закону [№12127 від 16.10.2024](#) «Про внесення змін до статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України у зв'язку з Рішенням Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 року №11-р(II)/2023».

Документом пропонуються зміни до статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України, згідно з якими у разі смерті або тяжкої хвороби близького родича, що загрожує життю хворого, дозволяються короткочасні виїзди за межі колонії на території України (крім ТОТ):

засудженим, які тримаються у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання, дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і дільницях соціальної реабілітації виправних колоній середнього рівня безпеки та виховних колоніях, – на строк не більше семи діб (прямують до місця призначення і у зворотному напрямку самостійно);

іншим засудженим – на строк не більше однієї доби (переміщуються до місця призначення і у зворотному напрямку та охороняються вартами колонії).

Також передбачається надання дозволу на короткочасний виїзд з урахуванням останньої наявної оцінки поведінки засудженого та за результатами останньої наявної оцінки ризиків вчинення ним повторного кримінального правопорушення.

На прохання Комітету Верховної Ради України з питань правової політики в Національній асоціації провели аналіз цієї законодавчої ініціативи і дійшли висновку, що проект частково вирішує проблеми захисту особистих та сімейних прав засуджених, а пропонувані зміни ефективно врегульовують процедуру надання дозволу засудженому на короткочасний виїзд.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/qjnskv>.

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Деталізуючи положення Кримінального процесуального кодексу щодо групи судових рішень, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, потрібно врахувати інтереси усіх учасників (сторін) кримінального процесу.

На це звернули увагу в Комітеті НААУ за підсумками аналізу проекту Закону [№12139 від 21.10.2024](#) «Про внесення змін до статті 392 Кримінального процесуального кодексу України щодо апеляційного оскарження ухвал слідчого судді».

У НААУ звернули увагу на висновок Великої Палати Верховного Суду у справі №237/1459/17 (постанова від 23.05.2018) про те, що у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилає положення ч. 3 ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 КПК. Право на апеляційне оскарження такого судового рішення підлягає забезпеченню на підставі п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК, які його гарантують.

Нерідко судами апеляційної інстанції ігнорується право апеляційного оскарження з метою захисту своїх прав та інтересів, особливо це стосується стадії досудового розслідування, коли слідчий зловживає правом на отримання тих чи інших ухвал. У той час, коли особа, відносно якої виконується ухвала слідчого судді, позбавлена права апеляційного (повторного) перегляду її законності. Зі свого боку це може породжувати дисбаланс прав учасників (сторін) кримінального процесу та не відповідає принципу пропорційності між правами та обов'язками органу досудового розслідування та зацікавленої сторони. На кристь такої позиції також свідчить постанова ВП ВС у справі №243/6674/17-к, постанови Об'єднаної палати ККС ВС у справах №569/17036/18, №649/3986/19.

З урахуванням викладеного профільний комітет НААУ пропонує доповнити частину 1 ст. 392 новим пунктом, який визначатиме групу ухвал, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, а саме: «ухвали слідчого судді, які стосуються прав, свобод та інтересів будь-якої сторони кримінального процесу на стадії досудового розслідування або іншої особи, відносно якої прийнята ухвала та стосується її прав та законних інтересів».

Така редакція, на думку НААУ, виключить неоднозначне розуміння положень цієї статті та забезпечить рівне право апеляційного перегляду рішень судів першої інстанції.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/ysdtgs>

Проект Закону [№12243 від 25.11.2024](#) «Про внесення змін до статті 77 Кримінального кодексу України щодо застосування додаткового покарання у виді конфіскації майна» має бути відхилений.

Такого висновку дійшли у Комітеті Національної асоціації адвокатів України з питань кримінального права та процесу.

У НААУ звернули увагу на звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК), що застосовується до осіб, які здатні виправитися без ізоляції від суспільства, але в умовах випробування. Виправлення засудженого – це процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки.

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Основними засобами виправлення і ресоціалізації засуджених є встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), пробація, суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив (ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу).

У НААУ вважають, що конфіскація майна засудженого, який перебуває на пробації та з яким проводиться соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив без ізоляції від суспільства унеможливають настання у засудженого позитивних змін, які мають відбутися в його особистості та створити у нього готовність до самокерованої правислухняної поведінки. А за змістом ч. 2 ст. 59 КК, конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині Кримінального кодексу України.

Крім цього, законопроект №12243 не передбачає чіткого переліку корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, за які може бути застосована конфіскація майна у разі застосування ст. 77 КК. Такий підхід порушує принцип правової визначеності.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/qolhza>

Окрім згаданого, представниками Комітету було проведено аналіз наступних законотворчих ініціатив та направлено відповідні позиції до профільних комітетів Верховної Ради України:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення відповідальності та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення окремих корупційних і пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень під час дії воєнного стану» (реєстр. №12287 від 06.12.2024).

2. Проект Закону України «Про внесення змін до статті 363 Кодексу адміністративного судочинства України щодо поновлення судом пропущеного строку подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами» (реєстр. №12072 від 27.09.2024).

3. Проект Закону «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України щодо окремих прав учасників справ» (реєстр. №12061 від 24.09.2024)

4. Проект Закону України «Про кримінальну відповідальність за міжнародні злочини» (реєстр. №11538 від 02.09.2024).

5. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України з метою оптимізації залучення спеціалістів під час досудового розслідування» (реєстр. №10075 від 20.09.2023).

6. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» (реєстр. №11484 від 15.08.2024).

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

7. Проект Закону “Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей застосування заходів забезпечення у корупційних і пов'язаних із корупцією кримінальних провадженнях у період воєнного стану” (реєстр. №11466 від 07.08.2024)

8. Проект Закону України «Про внесення змін Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення гарантій адвокатської діяльності» (реєстр. №11279 від 21.05.2024).

9. Проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України, у зв'язку із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури» (реєстр. №11406 від 15.07.2024)

10. Проект Закону України «Про внесення змін до статті 286 Кримінального кодексу України щодо застосування додаткового виду покарання» (реєстр. №11429 від 22.07.2024).

11. Проект Закону України «Про внесення зміни до статті 6 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» (реєстр. №11378 від 24.06.2024)

12. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності укладення угод про визнання винуватості» (реєстр. №11340-2 від 01.07.2024).

13. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності укладення угод про визнання винуватості» (реєстр. №11340-1 від 01.07.2024).

14. Проект Закону України «Про внесення змін до статті 43 Закону України «Про електронні комунікації» щодо вдосконалення правових засад протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держав» (реєстр. №11380 від 24.06.2024).

15. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» (реєстр. №11265 від 16.05.2024).

16. Відповідь на лист Мін'юсту (вих. №67729/11.7/33-24 від 03.05.2024) щодо проблеми визначеності юрисдикції в частині апеляційного розгляду справи судом, до юрисдикції якого вона належить за Законом.

17. Відповідь на лист Мін'юсту (вх. №1296/0/1-24 від 11.03.2024) щодо суттєвої зміни правового регулювання строків досудового розслідування кримінальних проваджень та посилення відповідних повноважень прокурора.

18. Проект Закону “Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України для виправлення недоліків технічного характеру” (реєстр. №10274 від 21.11.2023).

19. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації принципу пріоритету кримінального арешту та удосконалення діяльності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (реєстр. №6144 від 07.10.2021 року).

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

